

Apply Human Rights

Introduktion till urbefolkningens rättigheter

FN:s *definition* av ursprungsfolk säger att ursprungsfolk är de som har en historisk kontinuitet med samhällen i det territorium som senare invaderades eller koloniserades av andra, anser sig själva skilda från den övriga befolkningen, som nu lever i detta territorium, och strävar efter att bevara, utveckla och överföra sitt traditionella territorium och sin etniska identitet till framtida generationer.

Ursprungsdefinitionen är grunden för ursprungsbefolkningarnas fortsatta existens som folk. FN:s kommissarie för mänskliga rättigheter etablerade den 9 augusti 1982 en *arbetsgrupp för ursprungsfolk (WGIP)* som ett forum som skulle lyssna på ursprungsfolkens problem och arbeta för deras rättigheter. Den internationella arbetsorganisationen *ILO* antog 1989 *konvention 169 om ursprungsfolkens rättigheter*. 2002 etablerades *Permanent Forum för ursprungsfolk*.

Sedan 1994 har FN arbetat med en särskild deklaration om urprungsfolks rättigheter. Urfolksdeklarationen anger en miniminivå för hur urfolksfrågorna bör behandlas i de olika länderna, men deklarationen är inte juridiskt bindande. Den 13 september 2007 antogs *urfolksdeklarationen* av FN:s generalförsamling med 143 ja-röster mot 4 nej-röster (USA, Kanada, Nya Zeeland och Australien).

Av världens befolkning utgörs cirka 300 miljoner av ursprungsfolk. De är oftast i minoritetsställning. I Guatemala, Bolivia och Peru utgör de mer än hälften av befolkningen.

Vidare är *Permanent Forum* i FN ett av de viktigaste internationella organen för ursprungsfolk, och den idag största och viktigaste internationella NGO:n är Survival International.

Urbefolkningars krav på att få sina rättigheter erkända och respekterade sammanfaller i stora delar med minoriteternas. Urbefolkningar har oftast levt och verkat i sina områden före den dominerande befolkningens ankomst. De har i generationer brukat land, vatten och naturresurser. Urbefolkningar har också behållit en del eller alla sina egna sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner.

Staterna har ett ansvar att utan diskriminering ge personer ur minoritetsgrupperna samma rättigheter som landets övriga befolkning, till exempel rätt till socialt skydd, utbildning, hälsovård eller kommunikation med domstolarna. Dessutom finns rättigheter som har skapats för att ge särskilt skydd för minoriteters identitet och särart som grupp.

Enligt de grundläggande principerna om universalitet, jämlikhet och icke-diskriminering har ursprungsbefolkningar rätt till alla de rättigheter som garanteras av internationell rätt. Men de internationella normerna beträffande mänskliga rättigheter är inte tillräckliga för att garantera överlevnad och välbefinnande av ursprungsbefolkningar, även om de har en stor betydelse för att skydda deras rättigheter. De flesta konventioner om mänskliga rättigheter skyddar individens rättigheter. Urbefolkningar behöver erkännande av särskilda kollektiva rättigheter för sin överlevnad som mänskliga grupper. Dessa rättigheter omfattar ursprungsbefolkningars *rätt till sin mark, territorier och resurser*, för att behålla sin kultur, *rätt till erkännande av deras olika identiteter, till självstyre och självbestämmande*, och rätt att tillfrågas deras samtycke i beslut som kan påverka dem. Dessa rättigheter anses vara en minimistandard för skyddet av deras överlevnad.

Urbefolkningar har rättigheter enligt internationell lagstiftning om mänskliga rättigheter som skiljer sig från andra minoriteters rättigheter, främst när det gäller urbefolkningarnas *rätt till självbestämmande*. Detta är en kollektiv rätt att fritt eftersträva ekonomisk, social och kulturell utveckling och politisk status. Den internationella standard som nu börjar ta form, exempelvis i form av *ILO-konvention 169 för Urbefolkningar och Stamfolk*, från 1989, erkänner inte bara rättigheter beträffande social och ekonomisk autonomi och självutveckling, utan även rättigheter beträffande *miljöskydd och miljörehabilitering*. Det är därför även ur miljösynpunkt viktigt att se till att denna konvention också efterlevs av de länder som är bundna av den.

På vår hemsida finns de grundläggande internationella normer angående urbefolkningens rättigheter under kategorin **”Internationella överenskommelser”**. De flesta stater har inkorporerat dessa rättigheter i nationella lagstiftningar. På vår hemsida omfattas även regionala överenskommelser om urbefolkningens rättigheter och de publiceras under ett specifikt geografiskt område såsom Afrika, Amerika, Asien, Mellanöstern, Europa och Oceanien.

Vi ger hänvisning till de viktigaste databaser med fall om kränkningar av mänskliga rättigheter under kategorin **”Rättspraxis”**. Rättspraxis innehåller domstolarnas beslut i enskilda fall, domstolarnas tolkning av stadgar, konstitutionella bestämmelser, administrativa bestämmelser samt lagar.

Kategorin **”Utlåtanden”** består av framstående fall från internationella och nationella advokater samt juridiska experter. Dessa formella skriftliga yttranden innehåller experternas övertygelse om vad lagen om urbefolkningens rättigheter är, hur domstolarna skulle tolka den samt hur den gäller för särskilda omständigheter.

”Tolkning av internationella regler av FN och andra” är en annan kategori under vilken vi har lagt upp tolkningen av bestämmelser om urbefolkningens rättigheter, sammanställningen av allmänna synpunkter och rekommendationer som antagits av FN:s kommitté om mänskliga rättigheter.

Eftersom att ha tillgång till rättslig prövning av kränkningar av mänskliga rättigheter är mycket viktigt innehåller kategorin **”Klagomålsförfarande”** en översikt över dessa procedurer enligt olika FN:s kommittéer och domstolarna. Individer som hävdar att deras rättigheter har kränkts och som har uttömt alla tillgängliga nationella rättsmedel kan lämna en skriftlig ansökan till FN:s kommittéer och internationella domstolen för närmare övervägande.

Vi har lagt upp listan över publikationer, böcker gällande på området av urbefolkningens rättigheter under kategorin ”**Litteratur**”.

Skulle ni behöva komma i kontakt med de personer eller organisationer som särskilt arbetar för skydd och främjande av urbefolkningens rättigheter och få deras syn på ett visst problem har vi kategorin ”**Kontaktpersoner/organisationer**” till ert förfogande.